

Lars Ole Bonde

Musik og menneske. Introduktion til musikpsykologi

Frederiksberg: Samfundslitteratur, 2009

371 pp.

ISBN 978-87-593-1400-5

DKK 298

Lars Ole Bondes *Musik og menneske* er, som undertitlen siger, en 'Introduktion til musikpsykologi', hvis primære målgruppe er (bachelor)studerende i musik, musikterapi og musikpædagogik, men potentielt henvender bogen sig til enhver med interesse for musikpsykologiske problemstillinger. Bogen tager en række grundlæggende og aktuelle emner op, som ikke tidligere har været behandlet i en samlet fremstilling på dansk, herunder hvad musik er, hvordan musik påvirker mennesker, hvordan mennesker forstår og interagerer med musik, samt spørgsmål om musikalitet, musikalsk læring og transfer, musikalsk udvikling og musikterapi. Bonde var i 2001 medforfatter til en udmærket indføring i musikterapi, som bl.a. omfattede et kapitel om musikpsykologi, og *Musik og menneske* er vokset ud af behovet for at udfolde dette kapitel til en selvstændig lærebog.

Indledningen sammenfatter med særlig reference til den norske musikforsker og musikterapeut Even Ruud forskellige musikbegreber i en model, dvs. "en analytisk-teoretisk konstruktion", der danner afsæt for fremstillingen som helhed. Bogens indhold og struktur, og dermed forfatterens forståelse af musikpsykologi som videnskabelig disciplin, må derfor forstås i forhold til modellen, der omfatter fire niveauer: 1) et fysiologisk, musik som lyd, herunder lydens og musikkens virkning på kroppen: resonans, indre og ydre bevægelse, vitalitetsdynamik; 2) et syntaktisk, musik som sprog med betydning, herunder musikkens virkning som æstetisk fænomen: oplevelsen af sammenhæng, struktur og generative principper; 3) et semantisk, musik som sprog med mening, herunder musikkens virkning som eksistentielt og åndeligt fænomen: oplevelsen af relevans, formål, budskab; 4) et pragmatisk, musik som interaktion, musicering, herunder musikkens virkning som socialt fænomen: leg, samvær, ritualer, performance, community music, kommunikativ musikalitet (s. 30). Disse fire niveauer skal dog ikke forstås som adskilte fra hinanden, men snarere som indgange til at diskutere temaer i eller perspektiver på musikpsykologi.

Bogen er disponeret i tre dele. Første del handler om musikpsykologiens baggrund med kapitler om musikken i øret, i hjernen og i kroppen, som sammen med et kapitel om musikpsykologiens historie antyder bredden i det videnskabelige perspektiv og beskriver, hvordan musikpsykologiens udvikling i store træk følger psykologiens udviklingshistorie. Som afslutning på denne del gør forfatteren kortfattet og informativt status over musikpsykologi i Danmark, Norden, England og Tyskland.

Anden del udfolder den teoretiske model, som blev præsenteret i indledningen. Efter nogle korte afsnit om forholdet mellem musik og sprog samt musik og mening diskuteres musikpsykologiske perspektiver med fokus på musik som lyd og vibration, musik som sprog med syntaks, musik som sprog med semantisk mening og musik som middel til kommunikation og samhandling (en betegnelse, der er lånt fra Even Ruud). Det indledende kapitel diskuterer dels forskelle og ligheder mellem musik og sprog som meningsbærende fænomener og dels forholdet mellem sprogligt og kropsligt baseret mening i forbindelse med musik. Dette og de følgende kapitler er ikke mindst interessante og øjenåbnende, fordi de så tydeligt viser, at musikpsykologi trækker på en bred vifte af videnskabelige perspektiver herunder psykologi, filosofi, lingvistik, musikvidenskab, naturvidenskab, antropologi og socialvidenskab.

Netop fordi musikpsykologi er så omfattende et fagområde, griber temaerne ofte ind i hinanden. Dette er fx tilfældet i kapitlet 'Musik som lyd og vibration', der bl.a. omtaler

Colwyn Trevarthens teori om kommunikativ musikalitet, Daniel Sterns teori om vitalitetsdynamik og danske Erik Christensens teori om musik som virtuelt tids-rum (*Musical Time-space*) samt den franske øre-næse-halslæge Alfred Tomatis' lydterapi. Sidstnævnte omtales såvel med anerkendelse som med blik for den kritik, der er rejst over for metodens videnskabelige grundlag, hvilket er relevant og vigtigt af hensyn til ubefæstede læsere.

Kapitlet 'Musikken som sprog med syntaks' bygger på velvalgte nøgleteorier, heriblandt Chomsky, Bernstein og Lehrdal & Jackendoff, men her kunne man ønske en uddybet forklaring af forholdet mellem syntaks og betydning(sdannelse), som omtales i den teoretiske model. Kapitlet rundes af med en musikterapeutisk perspektivering, der – som mange andre steder i bogen – knytter forbindelse mellem teorier og deres praktiske relevans.

I kapitlet 'Musikken som sprog med mening / semantik' omtales musik som betydningsbærende (ville "meningsbærende" være mere konsekvent på dette sted?) fænomen og som identitetsmarkør. Det kunne have været nærliggende på dette sted at uddybe eller i det mindste knytte an til kropslig og eksistentiel mening som aspekter af musikalsk mening, der blev omtalt allerede i bogens første del. Kapitlet om 'Musikken som middel til kommunikation og samhandling' samler en række begreber, der peger ud over musikken selv og ind i den samfundsmæssige kontekst. Dette er betydelig mere interessant, end den kortfattede fremstilling (i alt 10 sider) antyder, så her må man håbe, at læseren gør brug af de relevante henvisninger til litteraturen.

Bogens tredje del indeholder et udvalg af musikpsykologiske emnestudier, herunder bl.a. musiklytning, musik og transfer, musikalske præferencer, musikalitet, musikalsk udvikling samt musik og følelser. Disse kapitler er lidt mere udfoldede end de foregående, og hvert enkelt tema behandles eksemplarisk med en indlevelse, der forhåbentlig kan virke ansporende på studerende, der ønsker at fordybe sig enten gennem læsning eller gennem egne empiriske undersøgelser af de omtalte problemstillinger.

I hvilken grad opfylder bogen så sin hensigt som beskrevet i forordet: "en lærebog, som giver en overskuelig og forståelig indføring i emnet eller faget musikpsykologi"? Som almen indføring fungerer bogen udmærket, idet 'almen' dog ikke betyder, at bogen introducerer til alle sider af musikpsykologi, men netop med de afgrænsninger af fagområdet, som angives i indledningen. Indledende 'vignetter' før hvert kapitel og illustrerende anekdoter bidrager til, at problemstillingerne gøres nærværende og aldrig mister jordforbindelse. Da den musikpsykologiske litteratur kan virke uoverskuelig for novicen, kunne man ønske sig, at henvisninger til supplerende litteratur i højere grad var kommenterede.

Selv om fremstillingen bygger på eksplicite valg, ville nogle ting med fordel kunne uddybes. I kapitel 2 om 'Musikken i hjernen' kan udvalget af stof undertiden virke lidt tilfældigt, da neuropsykologisk forskning med relevans for musikpsykologi er langt mere differentieret, end teksten vidner om. Flere af de omtalte (hjerne)funktioner er forklaret meget summarisk, og det er fx vanskeligt at følge, hvordan Brocas område (der er lokaliseret i venstre tindingelap) er forbundet med reaktioner i højre hjernehalvdel. En klarere distinktion mellem teorier om lokalisation, struktur og funktion kunne måske bidrage til bedre forståelse af nogle af de omtalte problemstillinger. Dette afsnit er også et eksempel på en tendens, som genfindes i flere afsnit, til at teorier beskrives successivt og ikke nødvendigvis med metaovervejelser over, hvordan de skal forstås i forhold til hinanden. Flere krydsreferencer ville også kunne hjælpe læseren til at se flere sammenhænge, således fx ved omtalen af hjernebølger, der kunne forklares med større relevans for musik blot ved at henviser til afsnit senere i bogen, der omtaler hjernebølger.

I afdelingen for småfejl bemærkes bl.a. at den amerikanske lingvist Ray Jackendoff konsekvent omtales som Jackendorff og som musikforsker (s. 113 og 155). En søgning viser, at Bonde

ikke er alene om denne fejltagelse. Omtalen (s. 302) af børns deltagerstrategier i musikalske aktiviteter (Holgersen, 2002) er ikke beskrevet i overensstemmelse med den anførte reference. Der er tilsyneladende anvendt en tidligere publikation ved omtalen af deltagerstrategierne.

Samlet set er *Musik og menneske* en udmærket og yderst velkommen introduktion til musikpsykologi ud fra et gennemgående musiksyn, og herved adskiller den sig fra de fleste andre bøger om musikpsykologi, der kun sjældent vier musiksynet nogen særlig opmærksomhed. Bonde skriver veloplagt, så enhver interesseret læser vil føle sig velkommen i musikpsykologiens mangesidige univers.

Sven-Erik Holgersen

Iben Have

Lyt til tv. Underlægningsmusik i danske tv-dokumentarer

Aarhus: Aarhus University Press, 2008

195 pp.

ISBN 978-87-7934-273-6

DKK 278

Der er musik i film, det ved vi, og også i tv-underholdning; men er der også musik i tvs faktagerer? Ja, det er der, påpeger Iben Have i nærværende bog, faktisk er der gennemsnitligt musik i 23% af dansk tv-dokumentars samlede udsendelsestid – og selvom musikken ofte opleves ubevidst spiller den selvfølgelig en rolle i den audiovisuelle betydningsdannelse. Netop recipientens møde med den audiovisuelle tekst er omdrejningspunktet i *Lyt til tv*, som undersøger “nogle af de erkendelses- og følelsesmæssige (kognitive og emotionelle) strukturer, der ligger bag vores intuitive oplevelse af og forståelse af underlægningsmusik” (s. 7).

Musik er i denne forståelse et tv-æstetisk virkemiddel på lige fod med f.eks. klipning og lyssætning, og underlægningsmusik defineres ganske enkelt som al “lyd, der er ‘lagt på’ og som ikke udspringer af eller kobles direkte til udsendelsens fysiske, konkrete rum” (s. 7). Bogens sympatiske udgangspunkt er, at vi som tv-forbrugere (og -forskere) er yderst kompetente lyttere. Til gengæld, fremhæver Have, sker betydningsdannelsen langt hen ad vejen ubevidst og tilsvarende er den måde, hvorpå vi taler om musikkens påvirkningskraft og betydnings-skabende effekt generelt ganske unuanceret – og det er bogens mål at øge både den almene og den forskningsmæssige opmærksomhed på tvs brug af musik og at udforske sprogliggørelsen af tvs lydige iscenesættelse.

Udgangspunktet er således det lydbillede, vi faktisk møder, når vi tænder for tv, og bogen er grundlæggende befriende medioptimistisk. I stedet for at fælde æstetiske domme over underlægningsmusikken argumenterer Have overbevisende for, hvordan musik (uanset genre og programformat) kan være med til at forstærke virkelighedsoplevelsen i sin måde at skabe indlevelse, medleven og rum for refleksion. Og netop ved at styrke forståelsen af og kvalificere samtalen om tv som audiovisuelt medie kan vi ifølge Have gøre op med tanken om musik som manipulerende – “jo mere reflekterede vi bliver om musikkens virkning, jo mindre manipulerede behøver vi at føle os!” (s. 186).

Kapitlerne fordeler sig nogenlunde ligeligt mellem næranalyser og teoriudviklende kapitler. Man bliver som læser allerede i kapitel 4 (s. 49) præsenteret for den første detaljerede programanalyse og får dermed hurtigt ‘fingrene ned i stoffet’, mens centrale dele af begrebsapparatet og de elegante sammenstillinger af en række af teoretikere og fagtraditioner først efterfølgende udfoldes. I betragtning af bogens komplekse teoriapparat, er det en meget sympatisk strategi, ikke mindst når der i teorigapitlerne konkretiseres flittigt med henvisning